

В следствии краткого ознакомления особенностями системы высшего обучения в Словакии, было выяснено, что в Словакии существуют общественные, государственные и частные высшие учебные заведения. А также было определено, что в Словацкой республике существуют три уровня высшего образования, характеристика которым была дана выше.

Историческая справка о Техническом университете в г. Кошице засвидетельствовала о том, что этот ВУЗ имеет глубокие исторические корни. Современная жизнь вышеуказанного ВУЗа очень активна и разнообразна.

Начиная работать с украинскими студентами, ТУКЕ разработал стратегию по адаптации иностранцев к системе своего обучения и студенческой жизни в университете. С этой целью Кафедрой общественных наук ТУКЕ был разработан комплекс специальных мероприятий. Это даёт основания для вывода о системном и профессиональном педагогическом подходе ТУКЕ к проблеме адаптации украинских студентов к обучению в новом для них формате.

Литература

1. Problémy a perspektívy adaptačného procesu na vysokoškolské štúdium / A.S. Kyrychuk, T. Roháčová a kol. – Technická univerzita v Košiciach, 2014. – S. 339.
2. Балакірева О.М. Методологічні підходи до дослідження соціалізації молодого покоління / О. М. Балакірева // Матеріали засідання секції «Соціологія молоді» Міжнародної науково-практичної конференції «Проблеми розвитку соціології на сучасному етапі (практичні і методичні питання)» / Інститут соціології АН України, Укр. НДІ проблем молоді. – Київ, 2003. – С.14-18.
3. Березовин Н.А. Адаптация студентов к жизнедеятельности ВУЗа: психолого-педагогические аспекты / Н.А. Березовин. – Минск : Выбранные научовыя працы БДУ, 2001. – С.11-25.
4. Образование в Словакии [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.m.wikipedia.org>
5. Резнік Т.І. Психологічний зміст труднощів у навчанні студентів-першокурсників / Т.І. Резнік // Практична психологія та соціальна робота. – Київ, 2002. – №1. – 135-139.
6. Сайт Технического университета в г. Кошице [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.tuke.sk
7. Чуйко О.В. Психологічна служба ВНЗ як фактор екологізації освітнього середовища / О.В. Чуйко // Актуальні проблеми психології. Збірник наукових праць Інституту психології вип. Г.С. Костюка АПН України / за ред. Максименка С.Д. – К.: «Логос», 2008. – Т.7, вип. 15. – 356 с.

References

1. Problémy a perspektívy adaptačného procesu na vysokoškolské štúdium / A.S. Kyrychuk, T. Roháčová a kol. – Technická univerzita v Košiciach, 2014. – S. 339.
2. Balakiryeva O.M. Metodologichni pidhody` do doslidzhennya socializaciyi molodogo pokolinnya / O. M. Balakiryeva // Materialy` zasidannya sekciyi` «Sociologiya molodi» Mizhnarodnoyi naukovo-prakty`chnoyi konferenciyi` «Problemy` rozvy`tku sociologiyi na suchasnomu etapi (prakty`chni i metody`chni py`tannya)» / Insty`tut sociologiyi AN Ukrainy`, Ukr. NDI problem molodi. – Ky`yiv, 2003. – S.14-18.
3. Berezovyn N.A. Adaptatsiya studentov k zhiznedeyatelnosti VUZa: psihologo-pedagogicheskie aspekty / N.A. Berezovyn. – Minsk : Vyibranyiya naukovyiyia pratsyi BDU, 2001. – S.11-25.
4. Obrazovanie v Slovakiyi [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu: <https://ru.m.wikipedia.org>
5. Ryeznyk T.I. Psy`xologichny`j zmist trudnoshhiv u navchanni studentiv-pershokursny`kiv / T.I. Ryeznyk // Prakty`chna psy`xologiya ta social`na robota. – Ky`yiv, 2002. – #1. – 135-139.
6. Sajt Texny`cheskogo uny`versy`teta v g. Koshy`ce [Elektronny`j resurs]. – Rezhym dostupu: www.tuke.sk
7. Chujko O.V. Psy`xologichna sluzhba VNZ yak faktor ekologizaciyi osvithn`ogo seredovy`shha / O.V. Chujko // Aktual`ni problemy` psy`xologiyi. Zbirny`k naukovy`x pracz` Insty`tutu psy`xologiyi vy`p. G.S. Kostyuka APN Ukrainy` / za vy`p.. Maksymenka S.D. – K. «Logos», 2008. – T.7, vy`p. 15. – 356s.

УДК 37.091.31.04–044.332(430)

ПРОБЛЕМА ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАВЧАННЯ В НІМЕЧЧИНІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ І ПРАКТИЦІ

О. В. Мартинюк

ORCID ID 0000-0002-7492-5714

У статті висвітлено теоретико-практичні аспекти диференційованого навчання в Німеччині. Проаналізовано наукові праці, у яких розглядаються питання концептуальних основ диференціації, централізації та децентралізації управління освітою в Німеччині, форми і методи навчання в умовах різнорівневої диференціації. Розкрито сутність поняття «диференціація», виявлено основні види диференціації та критерії, які лежать в її основі. Розглянуто різноманітні форми організації диференційованого навчання в системі середньої освіти Німеччини. Автор доходить

висновку, що продумане впровадження диференціації в навчальний процес попередить проблеми, пов'язані з оволодінням учнями вміннями та навичками, вирівняє ступінь підготовки всього класу, активізує розумову діяльність.

Ключові слова: шкільна освіта, досвід, середня освіта Німеччини, диференціація навчання, зовнішня диференціація, внутрішня диференціація, різномірівнева диференціація.

PROBLEM OF DIFFERENTIATED EDUCATION IN GERMANY IN PEDAGOGICAL THEORY AND PRACTICE

O. V. Martyniuk

The article covers the theoretical and practical aspects of differentiated learning in Germany. The author analyzes the scientific works, which discuss the conceptual foundations of differentiation, centralization and decentralization of education management in Germany, forms and methods of teaching in conditions of multilevel differentiation. The essence of the concept of "differentiation" is discovered, the main types of differentiation and the criteria that underlie it are revealed. Different forms of organization of differentiated education in the system of secondary education of Germany are considered. The author comes to the conclusion that thought-out implementation of differentiation in the educational process will prevent problems associated with the acquisition of skills and abilities of students, level the level of preparation of the whole class, activating mental activity.

The social and economic development of our country leads to changes in the system of general secondary education. The search for ways of further development follows the ideas of democratization and humanization. There is a need for the development and implementation of new forms and methods of training. In this regard, before the pedagogical science faced the task of developing the conceptual foundations of differentiated learning.

Democratization of school education in recent years has opened new opportunities for the development of a differentiated approach to learning, the main objective of which is to create the most favorable conditions for the development of the abilities of each applicant. As a result, a system of different types of educational institutions was formed at a rapid pace: high schools, lyceums, colleges; the process of profile and level division of students in the structure of educational institutions has become widespread.

Keywords: school education, experience, German secondary education, differentiation of education, external differentiation, internal differentiation, multilevel differentiation.

Соціальний та економічний розвиток нашої країни призводить до змін у системі загальної середньої освіти. Пошук шляхів подальшого розвитку відбувається в руслі ідей демократизації та гуманізації. Виникає потреба в розробці та впровадженні нових форм та методів навчання. У зв'язку з цим перед педагогічною наукою постало завдання розробки концептуальних основ диференційованого навчання.

Демократизація шкільної освіти за останні роки відкрила нові можливості для розвитку диференційованого підходу до навчання, основною метою якого є створення максимально сприятливих умов для розвитку здібностей кожного здобувача освіти. Як наслідок, швидкими темпами утворилась система різних типів закладів освіти: гімназії, ліцеї, коледжі; широко розповсюдився процес профільного та рівневого поділу учнів у структурі закладів освіти.

Повчальним і цікавим у цьому контексті для української системи освіти є досвід зарубіжної школи, де процеси почалися значно раніше, зокрема в освіті Німеччини, яка починаючи з 60-х років XX століття і до сьогодні накопичила значний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дав змогу виявити проблеми диференційованого навчання, які знаходяться в полі зору зарубіжних і вітчизняних учених. Концептуальні основи диференціації профільного навчання в німецькій школі розробили Х. Бланкертц, В. Ділтей, В. Флінтер, Х. фон Хентінг та ін. Вагомим внеском у дослідження диференційованого підходу до навчання школярів є ідеї німецьких вчених К. Аллеман-Гюнда, К.-Г. Арнольда, Т. Боль та інших щодо перегляду завдань навчального процесу, методів і форм навчання. Значний інтерес становлять праці вітчизняних учених з питань різномірівневої диференціації навчально-виховного процесу зарубіжної школи П. Автомонова, Л. Дудкіної, А. Сбруєвої та ін. Плідними виявилися дослідження з питань реформування системи шкільної освіти зарубіжжя (А. Василюк, О. Ельбрехт, Н. Лавриченко, О. Локшина, О. Матвієнко, А. Цимбалару та ін.); централізації та децентралізації управління освітніми процесами в розвинених країнах (Б. Вульфсон, О. Джуринський, М. Красовицький, З. Малькова та ін.).

Мета статті – проаналізувати досвід диференційованого навчання в системі середньої освіти Німеччини з метою врахування його в розвитку системи освіти нашої країни.

У своїх дослідженнях науковці зазначають, що активні розробки у сфері диференціації навчання у вітчизняній та зарубіжній педагогіці розпочалися з 20-х років XX століття. В освіті Німеччини існування диференціації зустрічаємо ще в XIX столітті.

За академічним тлумачним словником диференціація – це поділ чого-небудь на окремі різномірні елементи [5]. Тобто диференціація навчання – це форма організації навчального процесу, коли вчитель, працюючи з групою учнів, ураховує їхні індивідуальні та вагомні якості, це частина загальної дидактичної системи, яка забезпечує спеціалізацію навчання для різних категорій школярів [3].

За визначенням О. Васюк, диференціація в освіті – це процес поділу освітньої системи на окремі різноманітні елементи (підсистеми, класи, групи) з урахуванням одного чи кількох критеріїв. Такими критеріями в різних освітніх системах можуть бути вік, стать, соціальна приналежність, успіхи чи здібності у навчанні, підходи до навчання, види навчальної діяльності, освітні цілі тощо [4].

О. Ельбрехт, звертає увагу на те, що різноманітна диференціація повинна бути продуманою, чітко організованою та регулярною. Створення системи різноманітного навчання вимагає розробки відповідної освітньої програми, яка є нормативно-управлінським документом школи та відображає зміст освіти й особливості організації навчально-виховного процесу в конкретному закладі. Ця система, на її погляд, передбачає врахування природних здібностей учнів, їхніх інтересів, поділ класів на групи та (за потреби) щорічне перекомплектування, введення в практику роботи різноманітних підручників і створення шкільних матеріалів, комплексно-корекційні заходи, позаурочну та позашкільну діяльність тощо [6]. Як бачимо, у контексті висловлених ідей різноманітна диференціація перетворює школу на гнучку систему, чуйну до вікових та індивідуальних особливостей дітей.

Аналіз досліджень науковців дає підстави для виокремлення трьох основних критеріїв, які лежать в основі диференціації освіти й відслідковуються в системі освіти Німеччини:

- диференціація за часом навчання (час виконання завдань на уроці, час оволодіння змістом освіти);
- диференціація за умовами навчання (при навчанні різних груп учнів використовуються різний навчальний матеріал, засоби та методи навчання);
- диференціація за навчальними цілями (поділ навчальних предметів за глибиною вивчення, обов'язковістю, що пов'язано з життєвими перспективами учнів) [4].

В. Андреев, урахувавши індивідуальні особливості учнів, говорить про два основних типи диференціації освіти, які сформувалися в педагогічній теорії і практиці: внутрішню й зовнішню. Внутрішня диференціація враховує індивідуальні особливості учнів і здійснюється через їхній розподіл на групи в межах класу та застосування різних методів навчання на різних рівнях засвоєння програмного матеріалу. Ця форма навчання може застосовуватись протягом усього освітнього процесу.

Зовнішня диференціація – це форма диференційованого навчання учнів, яка передбачає створення стабільних груп або профільних класів з сталими формами та методами навчання відповідно до потреб, інтересів і можливостей учнів [2]. Як правило, це різноманітність навчальних закладів.

Варіативність планів, програм, обов'язкових навчальних предметів, а також різноманітність закладів середньої освіти дає можливість стверджувати, що в освіті Німеччини представлені як внутрішня, так і зовнішня диференціації, які спрямовані на врахування індивідуальних особливостей учнів. Держава дає можливість місцевим органам управління освітою (у кожній землі існує Міністерство культур, що відає всіма питаннями освіти) самостійно приймати управлінські рішення відносно освітніх процесів. Адміністрація школи, методичні об'єднання вчителів чи окремі вчителі можуть ініціювати зміни в навчальному процесі (внутрішню диференціацію).

Зовнішня диференціація в освіті Німеччини представлена системою закладів загальної середньої освіти – об'єднана, реальна, основна, загальна школи та гімназія. Кожний із цих навчальних закладів має свою мету, специфічні умови і терміни навчання [3].

Після закінчення початкової школи (1-4 класи) кожний учень отримує направлення-рекомендацію для подальшого здобування освіти. У рекомендації зазначаються відомості про фізичний та психологічний розвиток учня, успішність, поведінку та здібності, а також пропонують тип навчального закладу для наступного навчання.

У деяких федеральних землях 5 та 6 класи є фазою особливого сприймання та відіграють важливу роль для вибору форми подальшого навчання. Ця фаза в більшості земель організована в рамках шкіл різного типу, а в окремих землях як шкільний ступінь незалежно від типу школи [8].

Однією з обов'язкових шкіл після закінчення початкової ланки є основна школа, яка дає неповну середню освіту. Учні після закінчення 9 класу (в деяких закладах існує ще 10 клас) переходять, як правило, до системи професійної освіти. У межах цього типу навчального закладу диференціація обмежується розподілом учнів за рівнем успіхів у вивченні німецької, англійської мов та математики на дві групи "А" і "В" [4].

Найрозповсюдженішим закладом освіти в Німеччині, на думку дослідників, є реальна школа. Навчання тут продовжується шість років (з 5 по 10 класи). Програма реальної школи націлена на отримання спеціальності, тому всі предмети викладають із профільним нахилом (диференціація за професійною ознакою). Після закінчення навчання видається атестат, який дає право вступати до технікуму чи професійного училища. Також можна продовжити навчання у вищих класах гімназії.

Якщо учні проявляють здібності до вивчення мов, схильні до абстрактно-логічного мислення та намагаються поглибити свої знання, вони можуть вступити до найбільш престижного типу навчального закладу – гімназії. Програма гімназії розрахована на 9 років і продовжується з 5 по 13 класи. Цей тип

навчального закладу спеціалізується на трьох профілях: загальноосвітній, гуманітазний та технічний. Диференціація починається з 5 класу та найбільш інтенсивно вона здійснюється у старших класах, де є можливість навчання за індивідуальною програмою (учні обирають предмети за інтересами). Проте на вивчення загальноосвітніх предметів відводиться дві третини навчального часу. Після закінчення 10 класу гімназисти отримують свідоцтво про закінчення середньої школи та можуть переходити на навчання в професійні училища або в наступні класи гімназії.

На другому ступені середньої освіти (11, 12, 13 класи) науковці відмічають ще один вид внутрішньої диференціації – за часовим критерієм. 11 рік навчання це так званий пропедевтичний курс, під час якого гімназисти, якщо не повністю та швидко засвоюють матеріал, можуть бути залишені на другий рік [3]. Також існує певна особливість у системі оцінювання знань.

З 5 по 9 класи включно знання учнів оцінюють за шестибальною системою, з 11 по 13 класи гімназії – за 15-бальною системою. Це дає можливість більш якісно оцінити знання учнів.

Після закінчення 12 класу гімназисти мають право вступу до технічних інститутів, а після 13 класу складають державний іспит та отримують атестат про повну загальну середню освіту. Випускники гімназій мають право вступати до вищих навчальних закладів.

На особливу увагу заслуговує ще один тип шкіл – об'єднані, в яких диференціація відбувається за метою, часом та умовами навчання. Донедавна ці школи були експериментальним варіантом нової організаційної форми навчання (з 5 по 10 класи). Вони поділяються на два види: кооперативну, яка об'єднує основну, реальну школи та гімназію, й інтегровану, де всі навчаються за скоординованим навчальним планом. У таких школах впроваджуються нові методики навчання та виховання, що сприяють максимальному розвитку здібностей учнів [1].

Отже, здійснений вище аналіз дає підстави стверджувати, що:

- освітня політика в Німеччині спрямована на оптимальну підтримку кожного здобувача освіти, розкриває можливості отримання кваліфікованої підготовки для подальшого оволодіння професійною чи вищою освітою відповідно до його освітніх інтересів і потреб;
- німецька школа не ставить за мету змусити навчатися, а створює оптимальні умови для учнів відповідно до їхніх інтересів і потреб;
- значна роль відводиться диференційованому підходу, який простежується на різних рівнях шкільної освіти. Диференціація відбувається за метою навчання, здібностями, результатами засвоєння знань та спрямована на максимальний розвиток кожного учня.

Література

1. Автомонов П.П. Педагогіка діалогу: інновації зарубіжної школи: навчальний посібник / П. П. Автомонов. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2012. – 277 с.
2. Андреев В.И. Педагогіка творческого саморазвития. Кн. 2. / В.И. Андреев. – Казань : Изд-во Казанского университета, 1998. – 318 с.
3. Арапов А.А. Проблема дифференциации обучения в истории отечественной педагогіки и школы конца XIX – начала XX века : дис.канд.пед.наук / А.А. Арапов. – Новосибирск, 2000. – С. 150.
4. Васюк О.В. Порівняльна педагогіка : навчальний посібник / Васюк О.В. – Київ : НАУ, 2008.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
6. Ельбрехт О.М. Адаптивне управління навчальним процесом / О.М. Ельбрехт. – Харків : Вид. група «Основа», 2005. – 128 с.
7. Школьная система образования в Германии [електронний ресурс]. – Режим доступу <http://hintfox.com> (2015-03-23)
8. Catherina Burke, Ian Grosvenor. School/ London: Reaktion Books Ltd, 2008. – 209S (61-62 S).

References

1. Avtomonov P.P. Pedagogika dialogu: innovaciyi zarubizhnoyi shkoly` : navchal`ny`j posibny`k / P. P. Avtomonov. – Ky`yiv : Vy`davny`cho-poligrafichny`j centr “Ky`yivskiy` universy`tet”, 2012. – 277 s.
2. Andreev V.I. Pedagogika tvorcheskogo samorazvitiya. Kn. 2. / V.I. Andreev. – Kazan : Izd-vo Kazanskogo universiteta, 1998. – 318 s.
3. Arapov A.A. Problema differentsiatsii obucheniya v istorii otechestvennoy pedagogiki i shkolyi kontsa XIX – nachala XX veka : dis.kand.ped.nauk / A.A. Arapov. – Novosibirsk, 2000. – S. 150.
4. Vasyuk O.V. Porivnyal`na pedagogika : navchal`ny`j posibny`k / Vasyuk O.V. – Ky`yiv : NAU, 2008.
5. Vely`ky`j tлумachny`j slovny`k suchasnoyi ukraiyins`koyi movy` (z dod. i dopov.) / Uklad. i golov. red. V.T. Busel. – Ky`yiv; Irpin` : VTF «Perun», 2005. – 1728 s.
6. El`brext O.M. Adaptiv`ne upravlinnya navchal`ny`m procesom / O.M. El`brext. – Harkiv : Vy`d. grupa «Osnova», 2005. – 128 s.
7. Shkolnaya sistema obrazovaniya v Germanii [elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu <http://hintfox.com> (2015-03-23).
8. Catherina Burke, Ian Grosvenor. School/ London: Reaktion Books Ltd, 2008. – 209S (61-62 S).

УДК 373.2.091.31-059.2

ОРГАНІЗАЦІЯ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ (ДРУГА ПОЛОВИНА XVII – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

К. А. Колеснік

У статті подано аналіз організації групової діяльності в навчальних закладах другої половини XVII – початку XX століття. У статті визначено сутність групової діяльності з позиції історико-педагогічного дослідження. З'ясовано, що питання організації групової діяльності належало до актуальних проблем забезпечення ефективності навчання в закладах освіти досліджуваного періоду. Проаналізовано теорію і практику організації групової діяльності в закладах освіти, розглядаються умови впровадження групового навчання в різні історичні періоди.

Ключові слова: *групова діяльність, Белл-ланкастерська система, мангеймська форма вибіркового навчання, план «Трампа», бригадно-лабораторний метод.*

ORGANIZATION OF GROUP ACTIVITIES: HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS (THE SECOND HALF XVIII – THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY)

K. A. Kolesnik

The article presents analysis of the organization of group activities in school educational institutions of the second half of the XVIII – the beginning of the 20th century. The article defines the essence of group activity from the standpoint of historical and pedagogical research. It was revealed that the issues of organization of group activity belonged to the actual problems of educational institutions of the studied period. The theory and practice of organizing group activities in educational institutions were analyzed, the conditions for implementing group learning in different historical periods are considered.

Keywords: *group activity, Bell-lancaster system, Mannheim form of selective learning, Trumplan, brigade-laboratory method.*

Навчання дітей дошкільного віку є досить складним і багатогранним процесом. Проблема організації групової діяльності на мовленнєвих заняттях із дітьми старшого дошкільного віку є складовою генези вітчизняної та світової педагогічної думки. Дослідження зазначеної проблеми є актуальною серед вітчизняних і зарубіжних науковців. На нашу думку, без вивчення та узагальнення минулого досвіду, без його критичного аналізу не можливо створювати нові підходи до системи освіти.

Історіографічний пошук показав, що проблема організації групової діяльності в дошкільних закладах завжди перебувала в центрі уваги дослідників. Різні аспекти організації групової діяльності вивчали українські та зарубіжні дослідники та педагоги: Е. Белл, Дж. Дьюї, Й.-А. Зіккінгер, Я. Коменський, Дж. Ланкастер, А. Макаренко, Й. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, Т. Трамп, К. Ушинський, С. Шацький. Але й надалі залишається актуальним питання організації групової діяльності в дошкільних навчальних закладах.

Аналіз історіографії свідчить про недостатню кількість розвідок із питань щодо організації групової діяльності саме в навчальному процесі, оскільки вказану проблему досліджували здебільшого у процесі виховання.

Мета статті: здійснити історико-критичний аналіз організації групової діяльності в дошкільних навчальних закладах.

Суті групової діяльності та відображенні різних підходів до її реалізації приділялось чимало уваги дослідників-педагогів у різні історичні періоди. Починаючи з XVII століття, чеський педагог Я. Коменський стверджував, що індивідуальний метод навчання не може розглядатися як єдино правильний, на його думку, він був не прийнятним для ефективної організації навчального процесу. Найбільш прийнятною формою організації навчання дітей педагог вважав принцип демократизму, тобто спільного навчання хлопчиків і дівчаток.

Свої теоретичні положення педагог реалізовував на заняттях у залах, де знаходилося 300 і більше дітей, які були поділені на групи по 10-15 осіб. У процесі роботи до кожної групи закріплювалися декуріони, які отримували завдання від вчителя та працювали з молодшими дітьми. Завдяки таким школам діти швидше опановували навчальний матеріал та набували певних умінь та навичок. Таким чином, на